

IHMISOIKEUSSOPIMUSTEN VALVONTAELINTEN VIIMEISIMMÄT SUOSITUKSET:

SEKSUAALI- JA SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖT

Suosituksien perusteella hallituksen tulee ryhtyä toimiin ja raportoida seuraavalla määräaikaisraportoinnin kierroksella tuloksista. Koosteessa suositukset on huomioitu vuoden 2022 loppuun asti. Suositukset on kirjattu suoraan sellaisenaan, ilman analyysiä tai painotuksia. Joitakin alleviivauksia on kuitenkin tehty lukemisen helpottamiseksi. Suositukset ovat alun perin englanniksi, käännökset ovat epävirallisia. Joidenkin komiteoiden suositukset ovat koosteessa englanniksi.

Sisällys

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT	1
YK:n Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW 2022)	1
YK:n Ihmisoikeuskomitea 2021 (CCPR/C/FIN/CO/7)	2
YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea (ICESCR) 2021 (E/C.12/FIN/CO/7)	5
YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR) 2022 (A/HRC/WG.6/41/L)	8
YK:n itsenäinen asiantuntija ikääntyneiden henkilöiden ihmisoikeuksien nautinnasta 2022 (A/HRC/51/27/Add.1)	9
EUROOPAN NEUVOSTO	10
Euroopan rasmin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) (CRI(2019)38)	10
Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO/Inf(2019)9)	12
Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun Nils Muižnieksin Suomea koskeva raportti (CommDH(2012)27)	13

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT

Valvontaelin	Suositus	Tiivistelmä
<p>YK:n Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW 2022)</p>	<p>E. Principal areas of concern and recommendations</p> <p>Women’s rights and gender equality in relation to the coronavirus disease pandemic and recovery efforts</p> <p>9. The Committee takes note of the government research project on the impact of the pandemic on gender equality in the labour market, the economy and in relation to wellbeing and health. The Committee expresses concern, however, at reports that the pandemic resulted in a decrease in employment particularly within female-dominated industries, such as services and tourism.</p> <p>10. The Committee, in line with its guidance note on the obligations of States parties to the Convention in the context of COVID-19, issued on 22 April 2020, recommends that the State party:</p> <p>(b) Ensure the equal participation of women and girls, including disadvantaged and marginalised groups of women, in the State party’s official national recovery programmes and strategies;</p>	<p>Heikommassa asemassa olevien ja marginalisoitujen naisten osallistuminen kansallisiin koronan toipumisohjelmiin ja -strategioihin.</p>
	<p>Harmful practices</p> <p>21. The Committee notes the proposed amendment of the Law on verification of gender to remove the requirement of proof of sterilisation for a transsexual person.. It also notes that a working group was established to prepare best practice guidance to help health-care professionals advise parents with intersex children. The Committee further notes that forced marriage is punishable as human trafficking or as coercion. The Committee notes with concern, however:</p> <p>(b) The performance of surgical interventions on intersex children with the aim of “normalising” their genitalia;</p> <p>22. Recalling joint general recommendation No. 31 of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women/general comment No. 18 of the Committee on the Rights of the Child (2019) on harmful practices, and the Committee’s previous recommendations</p>	<p>b) Intersukupuolisten lasten lääketieteellisesti tarpeettomat sukuelimiin kohdistu-vien kirurgisten toimenpiteiden kriminali-sointi.</p>

	<p>(CEDAW/C/FIN/CO/8, paras.17 and 29), the Committee recommends that the State party:</p> <p>(b) Specifically criminalize surgical interventions on the genitalia of intersex children unless medically necessary;</p>	
	<p>Education</p> <p>29. The Committee notes the State party's indication that legislation integrating equality and non-discrimination in the curriculum for early childhood education will enter into force in 2023. It welcomes the State party's efforts to include courses on non-discrimination, equality and intimate partner violence in military academy curricula. The Committee also welcomes the fact that the Government of Åland supports projects to encourage girls and boys to make non-traditional educational choices. The Committee welcomes the publication in 2021 of the action plan to prevent bullying, violence and harassment in schools and educational institutions and the publication by the Finnish National Agency for Education of a guide on preventing and intervening in sexual harassment cases at schools and educational institutions. The Committee, however, notes with concern:</p> <p>(a) The reportedly high incidence of bullying against girls and boys in schools;</p> <p>30. Reiterating its previous recommendations (CEDAW/C/FIN/CO/7 para. 25), and recalling its general recommendation No. 36 (2017) on the right of girls and women to education, the Committee recommends that the State party:</p> <p>(a) Allocate sufficient resources for and monitor the implementation of the national anti-bullying action plan to provide safe and inclusive educational environments free from discrimination, harassment and gender-based violence, strengthen the role of counsellors in ensuring safe and inclusive educational environments, impose and implement sanctions for bullying, and address intersecting forms of discrimination faced by disadvantaged groups of women and girls in the education system;</p>	<p>a) Kiusaamisen vastaiset toimet, mm. toimenpideohjelman täytäntöönpanon seuranta yms.</p>
<p>YK:n Ihmisoikeuskomitea 2021 (CCPR/C/FIN/CO/7)</p>	<p>Yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo</p> <p>12. Komitea panee merkille ne lainsäädäntö- ja politiikkatoimet, jotka sopimusvaltio on toteuttanut ehkäistäkseen ja torjuakseen syrjintää ja</p>	<p>Syrjinnän vastaisen lakien uudelleenarviointi ja PIO-toimijoiden toimivaltuuksien puutteet, kuten tapausten saattamisessa</p>

	<p>edistääkseen sukupuolten tasa-arvoa. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että yhdenvertaisuusvaltuutettu voi saattaa syrjintäasioita yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi vain kaikkien asianosaisten suostumuksella ja etteivät uhrit voi hakea hyvitystä lautakunnasta vaan ainoastaan tuomioistuimesta pitkällisessä oikeudenkäynnissä. Komitea panee huolestuneena merkille myös sen valtuuskunnan myöntämän seikan, ettei yhdenvertaisuuslaki ole vielä laajalti tunnettu yleisesti, minkä vuoksi syrjinnän uhrit hakevat oikeutta vaihtelevien ja joskus sekavien kanavien kautta. Komitea on huolestunut myös vammaisten naisten ja etnisten vähemmistötaustaisten naisten vähäisestä poliittisesta edustuksesta ja että tästä asiasta on saatavilla eriytettyjä tilastotietoja vain niukasti (2 ja 26 artikla).</p> <p>13. Sopimusvaltion tulisi</p> <p>(a) ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimiin arvioidakseen uudelleen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) ja muun keskeisen syrjinnänvastaisen lainsäädännön ja muuttaakseen niitä tarkoituksena tehostaa syrjinnän torjumisen oikeudellista ja institutionaalista kehystä;</p> <p>(b) arvioida uudelleen yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltuudet poistaakseen ne syyt, jotka estävät kaikkien syrjintätapausten tosiasiallisen saattamisen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi;</p> <p>(c) harkita, että se antaisi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalle valtuudet myöntää hyvitystä suoraan syrjinnän uhreille, jotta näillä olisi oikea-aikaisesti käytettävissään tehokkaat oikeuskeinot;</p> <p>(d) lisätä yleisön tietoisuutta syrjinnän vastaisesta lainsäädännöstä ja syrjinnän uhrien käytettävissä olevista oikeuskeinoista, kuten yhdenvertaisuusvaltuutetun, tasa-arvovaltuutetun sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltuuksista;</p> <p>(e) tehostaa pyrkimyksiään lisätä naisten, erityisesti vammaisten naisten ja etnisten vähemmistötaustaisten naisten, osallistumista julkisella ja yksityisellä sektorilla ja heidän edustustaan korkeimmalla tasolla sekä parannettava tiedonkeruutaan tämän osalta.</p>	<p>YVTItk:aan ja sen mahdollisuudesta myöntää hyvitystä. Lisäksi lainsäädännön tunnettavuuden lisäämistoimet.</p>
	<p>Vihapuhe ja viharikokset</p> <p>14. Komitea panee merkille, että sopimusvaltio on pyrkinyt torjumaan vihapuhetta ja viharikoksia erilaisilla toimilla, kuten hyväksymällä</p>	<p>Tehostaa pyrkimyksiä torjua mm. LHBTIQ+ perustuvaa syrjintää, vihapuhetta ja kehoittamista syrjintään ja väkivaltaan</p>

kansallisen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta ehkäisyn toimenpideohjelman ja käynnistämällä nettipoliisien toiminnan poliisilaitoksilla. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että haavoittuviin ryhmiin ja vähemmistöryhmiin, kuten naisiin, afrikkalaistaustaisiin, muslimeihin, lesbo-, homo- ja biseksuaaleihin, transsukupuolisiin sekä romani- ja juutalaisyhteisöihin kohdistuu edelleen suvaitsemattomuutta, ennakkoluuloja, vihapuhetta ja viharikoksia erityisesti joukkoviestimissä ja sosiaalisissa verkostoissa. Tässä suhteessa komitea pitää valitettavana, ettei politiikka- ja tiedottamistoimien vaikutuksista ja vaikuttavuudesta vihapuheen ja viharikosten vähentämisessä ole saatavilla yksityiskohtaisia tietoja ja ettei tietoja tästä asiasta kerätä riittävästi (2, 19, 20 ja 26 artikla).

15. Sopimusvaltion tulisi tehostaa pyrkimyksiään torjua yleissopimuksen 19 ja 20 artiklan sekä mielipiteen- ja sananvapautta koskevan komitean yleiskommentin nro 34 (2011) mukaisesti muun muassa rotuun, etniseen taustaan, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvaa syrjintää, vihapuhetta ja kehottamista syrjintään tai väkivaltaan. Sopimusvaltion tulisi muun muassa

(a) parantaa aihetta koskevien tietojen keruuta ja ryhtyä tehokkaisiin toimiin vihapuheen ehkäisemiseksi sekä verkossa että sen ulkopuolella, tuomita vihapuhe päättäväisesti ja julkisesti sekä tehostaa pyrkimyksiä puuttua verkossa esiintyvään vihapuheeseen;

**(b) tehostaa tiedottamistoimiaan, joilla pyritään edistämään ihmisoi-
keuksien kunnioittamista ja monimuotoisuuden suvaitsemista sekä oikaisemaan ja poistamaan rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvat stereotyyppiset ennakkoluulot;**

(c) kannustaa ilmoittamaan viharikoksista ja varmistaa, että viharikokset tutkitaan perusteellisesti, rikosentekijät asetetaan syytteeseen ja heitä rangaistaan ja että uhrien käytettävissä on tehokkaat oikeuskeinot;

(d) antaa asianmukaista koulutusta vihapuheen ja viharikosten käsittelemisestä keskus- ja paikallishallinnon viranomaisille, lainvalvontaviranomaisille, tuomareille ja syyttäjille sekä monimuotoisuuden hyväksymisen edistämisestä joukkoviestimissä työskenteleville.

a) parantamalla tiedonkeruuta, tuomitsemalla vihapuhe julkisesti ja ehkäisemällä vihapuhetta erityisesti verkossa

b) Monimuotoisuuden suvaitsemisen edistäminen tiedottamisella; Stereotyyppien poistaminen

c) Viharikosten tutkiminen perusteellisesti ja rikosentekijöiden rankaiseminen sekä uhrien oikeussuojakeinot

d) Koulutusta viranomaisille vihapuheesta ja viharikoksista

	<p>Seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja intersukupuolisuus</p> <p>20. Komitea on huolestunut seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvasta sosiaalisesta leimaamisesta, syrjinnästä ja väkivallasta. Komitea panee merkille meneillään olevan translain muuttamisen, mutta on huolestunut siitä, että sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen kestää kauan ja siihen vaaditaan sterilisaatio ja diagnoosi transsukupuolisuudesta, joka on määritelty mielenterveyden häiriöksi. Komitea on huolestunut myös siitä, että näihin toimenpiteisiin suostuneiden transsukupuolisten lasten voi olla mahdotonta saada sukupuolensa vahvistetuksi oikeudellisesti. Lisäksi komiteaa huolestuttaa se, että intersukupuolisille lapsille tehdään edelleen peruuttamattomia ja kajoavia lääketieteellisiä toimenpiteitä. Komitea panee huolestuneena merkille, että nämä toimenpiteet usein perustuvat stereotyyppiseen näkemykseen sukupuolirooleista ja että ne usein suoritetaan ennen kuin lapset saavuttavat iän, jossa he voivat antaa täyden, vapaan ja tietoon perustuvan suostumuksensa (3, 7, 9, 17, 24 ja 26 artikla).</p> <p>21. Sopimusvaltion tulisi ryhtyä lainsäädäntö- ja muihin toimiin tarkoituksena</p> <p>(a) tehostaa pyrkimyksiään poistaa kaikenlainen seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin perustuva syrjintä ja väkivalta sekä sosiaalinen leimaaminen ja saattaa näiden tekojen uhrien käytettäväksi tehokkaat oikeuskeinot;</p> <p>(b) luoda yksinkertainen ja esteetön yleissopimuksen mukainen hallinnollinen menettely henkilö- ja perheoikeudellisen aseman muuttamiseksi sukupuoli-identiteetin perusteella;</p> <p>(c) estää tehokkaasti tekemästä peruuttamattomia lääketieteellisiä toimenpiteitä, erityisesti leikkauksia, intersukupuolisille lapsille, jotka eivät vielä pysty antamaan täyttä, vapaata ja tietoon perustuvaa suostumustaan, jolleivät nämä menettelyt ole lääketieteellisesti ehdottoman välttämättömiä, ja varmistaa, että tällaisten toimenpiteiden uhreilla on käytettävissään tehokkaat oikeuskeinot.</p>	<p>a) Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin perustuvan syrjinnän ja väkivallan poistamisen tehostaminen;</p> <p>b) Sukupuolen vahvistamisprosessin yksinkertaisuus ja esteettömyys;</p> <p>c) Intersukupuolisten lääketieteellisesti tarpeettomien ilman lapsen suostumusta suoritettujen sukuelinkirurgisten toimenpiteiden estäminen</p>
<p>YK:n Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten</p>	<p>Tiedonkeruu</p> <p>12. Komitea panee arvostaen merkille, että taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien nauttiminen on sopimusvaltiossa yleisesti</p>	<p>Tiedonkeruujärjestelmän parantaminen, jotta TSS-oikeuksien kannalta heikommassa asemassa olevat tunnistetaan.</p>

<p>oikeuksien komitea (ICESCR) 2021 (E/C.12/FIN/CO/7)</p>	<p>ottaen korkealla tasolla. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että jotkin väestönosat ovat syrjäytyneitä ja vähäosaisia yleissopimuksella turvattujen oikeuksien käytön suhteen, kuten näissä päätelmissä todetaan, ja että eriteltyjen tilastotietojen puuttumisen vuoksi on <u>vaikea arvioida luotettavasti eriarvoisuuden ja syrjinnän laajuutta</u> ja saada tietoja käytettäväksi tätä asiaa koskevia toimintaperiaatteita muodostettaessa (2 artiklan 2 kappale).</p> <p>13. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio parantaa tiedonkeruujärjestelmäänsä, jotta se tuottaisi luotettavia, <u>kiellettyjen syrjintäperusteiden mukaan eriteltyjä tietoja</u> ja jotta pystyttäisiin tunnistamaan ne ryhmät, jotka ovat muita <u>heikommassa asemassa</u> käyttäessään taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksiaan.</p> <p>Tältä osin komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio a) soveltaa osallistavaa lähestymistapaa ja asianmukaisia menetelmiä kerätäkseen tietoja vaikeasti laskettavista, syrjäytyneistä väestöryhmistä ja niistä ihmisistä, jotka voivat jäädä perinteisten kotitalouksiin kohdistuvien tutkimusten ulkopuolelle; ...</p>	
	<p>Miesten ja naisten yhtäläiset oikeudet</p> <p>18. Komitea on huolestunut työmarkkinoiden ja koulutusvalintojen eriyttämisestä sukupuolen mukaan. Komitea panee merkille, että perheen hoivavastuun kantajat kuuluvat sopimusvaltion sosiaaliturvajärjestelmään, mutta on huolestunut siitä, että naiset kantavat edelleen päävastuun palkattomasta hoivatyöstä perheessä ja että miehet käyttävät edelleen vain vähän vanhempainvapaita (3 artikla).</p> <p>19. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio myöntää asianmukaiset resurssit, jotta voidaan panna täytäntöön ne suositukset, jotka annettiin tutkimushankkeessa Purkutalkoot: Nuorten koulutusvalintojen taustat ja keinot koulutus- ja ammattialojen sukupuolisegregaation lieventämiseksi (2017–2019). Komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio paitsi toteuttaa ”segregaation strategisen lieventämisen” hankkeen ja muut samapalkkaisuusohjelmassa 2020–2023 suunnitellut hankkeet myös</p> <p>b) toteuttaa tiedotuskampanjoita, joissa kyseenalaistetaan <u>stereotyyppiset sukupuolirooliodotukset</u>;</p>	<p>Miesten ja naisten yhtäläiset oikeudet koulutus- ja työmarkkinoilla:</p> <p>b) Tiedotusta stereotyyppisistä sukupuoli-rooleista;</p>

	<p>Asunnottomuus</p> <p>38.Komitea toteaa, että sopimusvaltion vuosina 2018 ja 2019 toteuttamat ohjelmat ovat vähentäneet pitkäaikaisasunnottomuutta lähes 50 prosenttia. Samalla komitea panee kuitenkin huolestuneena merkille, ettei tiettyjen ryhmien, kuten vankilasta vapautuneiden, asunnottomuuden ehkäisemiseen ole kohdennettu riittäviä toimia (11 artikla).</p> <p>39.Komitea suosittelee, että asunnottomille pyritään ensisijaisesti löytämään pysyviä ratkaisuja. Komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio ehkäisee asunnottomuutta muun muassa</p> <p>b) tarjoamalla sosiaalista tukea ja varmistamalla, etteivät asunnon- ja vuokravälitystoimistot syrji käytännössään tiettyjä ryhmiä, kuten maksuhäiriömerkintöjä saaneita tai vailla aiempaa luottohistoriaa olevia, vankilasta vapautuneita ja yhteiskuntapalvelua suorittaneita, <u>lesboja, homoja, biseksuaaleja, transsukupuolisia ja intersukupuolisia henkilöitä</u> ja maahanmuuttajia.</p>	<p>Asunnottomuuden ehkäiseminen tarjoamalla tukea sekä varmistamalla, että asunnon- ja vuokravälitystoimistot eivät syrji mm. LHBTIQ+ perusteella.</p>
	<p>Oikeus koulutukseen</p> <p>46. Komitea panee huolestuneena merkille kouluterveyskyselyn tulokset, joissa korostuu, että maahanmuuttajataustaisten, vammaisten ja sijais-huollossa olevien oppilaiden sekä <u>lesbo-, homo-, biseksuaali-, transsukupuolisten ja intersukupuolisten oppilaiden</u> oppimistulokset ovat muita heikommat ja heitä kiusataan koulussa. Komitea on huolestunut myös siitä, että romanioppilaisiin suhtaudutaan koulussa edelleen syrjivästi, he keskeyttävät koulunkäynnin muita useammin ja heitä opetetaan tosiasiallisesti usein eri luokissa kuin muita, vaikka sopimusvaltio onkin omaksunut inklusion periaatteen koulutusjärjestelmässään (13 ja 14 artikla).</p> <p>47. Komitea muistuttaa, että kiusaaminen ja syrjintä estävät nauttimasta oikeutta koulutukseen ja suosittelee, että sopimusvaltio sisällyttää koulujen opetussuunnitelmiin ymmärtävyyden ja suvaitsevuuden edistämisen sekä syrjintäkiellon ja antaa opetushenkilöstölle tarvittavaa koulutusta näistä aiheista, mukaan lukien yhdenvertaisuuslain ja naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain säännökset.</p> <p>Komitea suosittelee myös, että kun sopimusvaltio panee täytäntöön toimenpideohjelman kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän</p>	<p>Sisällyttää koulujen opetussuunnitelmiin yhdenvertaisuudesta;</p> <p>Kouluttaa opetushenkilöstöä yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta;</p> <p>Täytäntöön pantava toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa;</p> <p>Mahdollistaa kaikkien lasten oikeus inklusiviseen opetukseen.</p>

	<p>ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa, se seuraa toimenpideohjelman vaikuttavuutta.</p> <p>Lisäksi komitea toistaa aiemman suosituksensa vaatien sopimusvaltiota varmistamaan kaikkien lasten, myös maahanmuuttajataustaisten ja ro-manilasten, yhdenvertaiset mahdollisuudet saada inklusiivista opetusta.</p> <p>Komitea suosittelee myös, että sopimusvaltio puuttuu koulunkäynnin keskeyttämisen sosioekonomisiin juurisyihin ja varmistaa, että kaikkien koulutustasojen opetusjärjestelmät vastaavat erilaisista sosiaalisista ja kulttuuritaustoista tulevien oppilaiden tarpeita.</p>	
<p>YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR) 2022 (A/HRC/WG.6/41/L)</p>	<p>6.64 Continue its efforts to combat, both online and offline, discrimination, hate speech and incitement to discrimination on the grounds of, inter alia, race, ethnicity, religion or sexual orientation and gender identity (Liechtenstein);</p>	<p>Torjua syrjintää, vihapuhetta ja yllyttämistä syrjintään mm. seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin perusteella.</p>
	<p>6.65 Take further efforts to combat discrimination, hate speech and incitement to discrimination or violence, particularly on the grounds of race, ethnicity, religion or sexual orientation and gender identity (Montenegro);</p>	<p>Torjua syrjintää, vihapuhetta ja yllyttämistä syrjintään tai väkivaltaan mm. seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin perusteella.</p>
	<p>6.204 Make progress on a gender identity law that recognizes the free development of people, including children and adolescents, and that guarantees their dignified treatment (Argentina);</p>	<p>Edistää sukupuoli-identiteettiä koskevaa lakia, joka tunnistaa ihmisten vapaan kehityksen, ml. lasten ja nuorten, sekä takaa heidän ihmisarvoisen kohtelunsa.</p>
	<p>6.205 Introduce legislation to allow legal gender affirmation for persons under 18 (Canada) (Iceland);</p>	<p>Mahdollistaa sukupuolen vahvistamisen alle 18-vuotiaille.</p>
	<p>6.206 Develop a comprehensive action plan for the protection of fundamental and human rights of LGBTQI+ persons and ensure sufficient resources for its implementation (Iceland);</p>	<p>Toimintasuunnitelma LGBTQI+ -henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien suojelemiseksi ja varmistaa riittävät resurssit sen toteuttamiseen</p>
	<p>6.207 Establish a comprehensive action plan for the protection of the rights of LGTBI persons, and that the new regulations on gender identity include the situation of minors (Spain);</p>	<p>Toimintasuunnitelma LGBTI -henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien suojelemiseksi sekä translaki koskemaan alaikäisiä</p>

	6.208 Establish a comprehensive action plan for the protection of the rights of LGBTQI+ persons including the bodily integrity of intersex persons (Netherlands);	Toimintasuunnitelma LGBTQI+ -henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien suojelemiseksi ml. intersukupuolisten koskemattomuuden
	6.209 Adopt measures to guarantee the physical integrity and bodily autonomy of intersex people, and prohibit unnecessary medical procedures without their free and informed consent (Mexico);	Intersukupuolisten fyysisen koskemattomuuden ja autonomian takaaminen; kieltää tarpeettomat lääketieteelliset toimenpiteet
	6.210 Respect intersex children’s right to self-determination and ban unnecessary surgeries (Iceland); Respect intersex children’s right to self-determination by introducing effective legal and other measures to prohibit unnecessary surgeries (Israel);	Kunnioittaa intersukupuolisten lasten itsemääräämisoikeutta ja kieltää tarpeettomat leikkaukset.
	6.211 Conclude the reforms so that the legal recognition of the gender identity of transsexual people is based on self-determination, eliminating requirements such as sterilization and medical treatment to change legal status (Mexico);	Saattaa päätökseen uusi translaki, joka perustuu itsemääräämisoikeuteen → poistaa sterilisaatiovaatimus ja erottaa lääketieteellinen hoito.
	6.212 Reform legislation to remove the requirement of infertility or sterilization as a condition for the legal recognition of gender reassignment (Australia);	Poistaa lisääntymiskyvyttömyysvaatimus translaista
	6.213 Enable automatic co-parent recognition and recognition of trans parenthood (Iceland);	Automaattisesti yhteisvanhemmuuden ja transvanhemmuuden tunnustaminen
YK:n itsenäinen asiantuntija ikääntyneiden henkilöiden ihmisoikeuksien nautinnasta 2022 (A/HRC/51/27/Add.1)	<p>1. Tiedot</p> <p>69. Lisäksi vanhusten hyväksikäytön osalta kaikki väkivallan, hyväksikäytön ja laiminlyönnin muodot olisi otettava huomioon tilastoissa.</p> <p>Naisiin kohdistuvan väkivallan osalta itsenäinen asiantuntija korostaa, että ikääntyneitä naisia koskeviin tietoihin on sisällytettävä iän ja muiden tekijöiden mukaan eriteltyjä tietoja, kuten alkuperäisväestö-, maahanmuuttaja-, vähemmistö- tai muusta taustasta. Hallitus voi toteuttaa mielekkäitä toimenpiteitä vain riittävällä tietopohjalla.</p>	<p>Ikääntyneiden hyväksikäyttö ja laiminlyönnit huomioitava tilastoissa.</p> <p>Naisiin kohdistuvan väkivallan osalta tiedonkeruu ikäryhmittäin ja mm. vähemmistötaustan mukaan.</p>

	<p>3. Syrjintä ja intersektionaalisuus</p> <p>75. Palvelujen tarjoamisessa olisi otettava huomioon erityisesti lesboja, homoja, biseksuaaleja, transsukupuolisia ja intersukupuolisia, alkuperäiskansataustaisia tai etnisen taustan omaavia ikääntyneitä koskevat erityistarpeet, jotta heille voidaan tarjota kulttuurin huomioon ottavia terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluja.</p> <p>Ikääntyneet lesbot, homot, biseksuaalit, transsukupuoliset ja intersukupuoliset henkilöt, jotka ovat yksi haavoittuvimmista ryhmistä, saavat riittämättömiä palveluja ja heidän terveytensä on muuta väestöä heikompi. He ovat myös yksi näkymättömmistä ikääntyneiden ryhmistä sosiaalisen stigman vuoksi, ja kansalliset lait ja politiikat sekä koko yhteiskunta jättävät heidät suurelta osin huomiotta. He saattavat kohdata monenlaista syrjintää seksuaaliseen suuntautumiseen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuoliominaisuuksiin liittyvän leiman vuoksi.</p>	<p>Palvelujen tarjoamisessa olisi otettava huomioon erityisesti eri vähemmistöön kuuluvien ikääntyvien erityistarpeet.</p> <p>Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt saavat riittämättömiä palveluja ja ovat näkymättömmimpiä vanhuusiän ryhmiä. Saattavat kohdata syrjintää.</p>
--	--	---

EUROOPAN NEUVOSTO

Valvontaelin	Suositus	Tiivistelmä
<p>Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) (CRI(2019)38)</p>	<p><i>Tasa-arvovaltuutettu</i></p> <p>18. ECRI suosittaa, että viranomaiset lisäävät tasa-arvovaltuutetun toimintapasiteettia ja henkilöstöä, jotta valtuutettu voisi riittävällä tavalla käsitellä toimivaltansa piiriin kuuluvia sukupuoli-identiteettikysymyksiä.</p>	<p>Tasa-arvovaltuutetun resurssit sukupuoli-identiteettikysymysten käsittelyyn</p>
	<p>29. ECRI suosittaa, että viranomaiset perustavat kattavan tiedonkeruujärjestelmän, jolla saadaan yhtenäinen ja yhdenmukainen kuva rasisista ja homo/transfobisista vihapuhe- ja viharikostapauksista, jossa tiedot ovat täysin eritelty rikostyyppin, vihamotivaatiotyyppin ja kohderyhmän mukaan ja joka sisältää myös tiedot oikeudellisesta seurannasta ja tuloksista. Lisäksi tietojen tulee olla yleisesti saatavilla.</p>	<p>Tiedonkeruu rasisista ja homo/transfobisista vihapuhe- ja viharikostapauksista</p>

	<p>45. ECRI suosittaa, että viranomaiset vahvistavat vihapuheen vastaista reagointiaan perustamalla eri viranomaistahojen välisen työryhmän laatimaan kokonaisvaltaisen strategiana rasistisen ja homo/transfobisen vihapuheen muodostamaan ongelmaan puuttumiseksi tehokkaalla tavalla. Ryhmään tulisi kuulua asianomaisia viranomaisia sekä tasa-arvoelimiä, kansalaisjärjestöjä ja mahdollisuuksien mukaan joukkoviestinten edustajia. Strategiassa tulisi tehokkaasti hyödyntää ECRI:n yleistä politiikkaa koskevaa suositusta nro 15 vihapuheen torjunnasta.</p>	<p>Rasistisen ja homo/transfobisen vihapuheen vastainen työryhmä ja strategia.</p>
	<p>48. ECRI suosittaa, että viranomaiset rohkaisevat julkisuuden henkilöitä ja etenkin poliitikkoja reagoimaan nopeasti ja paitsi tuomitsemaan kaikenlaisen rasistisen ja homo/transfobisen puheen, myös pyrkimään vahvistamaan niitä arvoja, jota tämänkaltainen puhe uhkaa.</p>	<p>Rasistisen ja homo/transfobisen vihapuheen tuomitseminen julkisuudessa</p>
	<p>3. Rasistinen ja homo/transfobinen väkivalta Homo/transfobinen väkivalta</p> <p>56. ECRI suosittaa, että rikosilmoitusten tekemättä jättämisen ongelmaan puuttumiseksi viranomaisten tulisi vahvistaa poliisin ja haavoittuvassa olevien ryhmien, kuten seksuaalivähemmistöjen muodostaman yhteisön välistä yhteistyötä. Tähän yhteistyöhön tulisi kuulua se, että poliisivoimiin perustetaan vähemmistöyhteyspoliisin, myös seksuaalivähemmistöistä vastaavien yhteyspoliisien toimia.</p>	<p>Poliisin ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten seksuaalivähemmistöjen yhteistyö.</p>
	<p>Viranomaisten toimenpiteet</p> <p>58. ECRI suosittaa, että lainvalvontaviranomaisten ja oikeuslaitoksen viharikoksiin liittyvää koulutusta lisätään. Koulutukseen tulisi sisältyä rasistinen ja homo/transfobinen viharikollisuus. ECRI suosittaa myös, että viranomaiset tekevät vaikuttavuusarvioinnin koulutuksesta sen toteamiseksi, missä määrin se myötävaikuttaa viharikollisuuden tunnistamiseen ja tarvittaessa muuttavat koulutusta</p>	<p>Lainvalvontaviranomaisten ja oikeuslaitoksen koulutus rasistisista ja homo/transfobisista viharikoksista.</p>
	<p>60. ECRI suosittaa, että poliisi- ja syyttäjälaitos tutkivat perusteellisesti kaikki oletetut viharikostapaukset ja varmistuvat siitä, että mahdollisen ennakkoluulon pohjautuvan syrjintäperusteen</p>	<p>Viharikosten tutkiminen ja syrjintäperusteen olemassaolon huomiointi</p>

	<p>olemassaolo otetaan yhdenmukaisesti huomioon poliisi-ilmoituksissa ja tutkinnoissa sekä mahdollisissa oikeudellisissa jatkotoimissa.</p>	
	<p>II. SUOMEA KOSKEVAT ERITYISASIAT</p> <p>2. Seksuaalivähemmistöihin kuuluviin kohdistuvan syrjinnän ja suvaitsemattomuuden torjuminen</p> <p>Sukupuolen korjaus</p> <p>101. ECRI suosittaa, että viranomaisten tulisi ensitilassa – ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaisesti – muuttaa lakia transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta poistamalla siitä vaatimuksen, jonka mukaan muun kuin alun perin rekisteröidyn sukupuolensa tunnustamista hakevan tulee olla hedelmättömiä tai steriloituja juridisen tunnustamisen edellytyksenä.</p>	<p>Sterilisaatiovaatimuksen poisto translaista</p>
	<p>103. ECRI suosittaa, että nykyisten pitkäkköjen viivytysten välttämiseksi viranomaiset perustavat kolmannen keskuksen tarjoamaan sukupuolen korjausta haluaville tarpeellisia terveyspalveluja. Viranomaisten tulisi myös harkita ulkomailla tehtyjen sukupuolenkorjaustoimenpiteiden kustannusten korvaamista siihen asti kunnes kolmas keskus on toimintavalmiudessa.</p>	<p>Kolmannen keskuksen perustaminen tarjoamaan sukupuolen korjausta haluavien terveyspalveluita</p>
<p>Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO/Inf(2019)9)</p>	<p>C. Perusoikeudet, tasa-arvo ja syrjinnän kieltö (4 artikla)</p> <p>2. Risteävä syrjintä</p> <p>14. GREVIO kehottaa painokkaasti Suomen viranomaisia ryhtymään toimiin varmistaakseen, että Istanbulin sopimuksen määräykset pannaan täytäntöön syrjimättä ketään millään 4 artiklan 3 kohdassa luettellulla perusteella. Tällöin on muun muassa parannettava turvakotien alueellista saavutettavuutta Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmassa esitetyllä tavalla.</p>	<p>4 artiklan 3 kohdan syrjintäperusteet Istanbulin sopimuksen toimeenpanossa; turvakotien saavutettavuus</p> <p>(lgbtiq 4.3 artiklan luettelossa)</p>

	<p>3. Tutkimus</p> <p>51. GREVIO kehottaa Suomen viranomaisia</p> <p>a. käsittelemään tutkimuksen avulla kaikkia naisiin kohdistuvan väkivallan muotoja, kuten seksuaalista väkivaltaa, vainoamista, <u>pakkosterilointia</u>, pakkoavioliittoa tai muita perinteisiä käytäntöjä, jotka ovat haitaksi naisille ja joita ei ole aiemmin tutkittu;</p>	<p>Tutkimus naisiin kohdistuvan väkivallan muodoista, kuten pakkosterilointi.</p>
<p>Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun Nils Muižnieksin Suomea koskeva raportti (CommDH(2012)27)</p>	<p>Lesbot, homot, biseksuaalit, transihmiset ja intersukupuoliset henkilöt (LHBTI)</p> <p>108. Ihmisoikeusvaltuutettu on tyytyväinen siihen, että Suomen rikoslaki nimenomaisesti kieltää homofobiset viharikokset, ja kehottaa Suomen viranomaisia laajentamaan kiellon myös sukupuoli-identiteettiä koskeviin viharikoksiin. Lisäksi yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistuksessa on tartuttava syrjintäsuojassa oleviin puutteisiin seksuaalisen suuntautumisen osalta. Suomen viranomaisten on kiinnitettävä erityistä huomiota transihmisten ja intersukupuolisten henkilöiden suojelun parantamiseen. Ihmisoikeusvaltuutettu toteaa, että sukupuolenkorjauksen virallisen tunnustamisen edellytyksistä on poistettava vaatimukset lisääntymiskyvyttömyydestä ja naimattomuudesta ja että sosiaali- ja terveysministeriö aikoo asettaa työryhmän arvioimaan asiaa. Intersukupuolisten henkilöiden, mukaan lukien intersukupuolisten lasten, erityiset suojelutarpeet on tunnistettava ja niihin on tartuttava yhteistyössä näitä ryhmiä edustavien kansalaisjärjestöjen kanssa. Lisäksi hallituksen tulee arvioida, pystyykö valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusyhteyshenkilöiden verkosto koordinoimaan LHBTI-asioita riittävästi eri ministeriöiden välillä vai pitääkö tehtävä antaa nimenomaisesti yhdelle ministeriölle.</p>	<p>Sukupuoli-identiteetin perusteella tehtyjen viharikosten nimenomainen kieltäminen rikoslaissa;</p> <p>Viranomaisten kiinnitettävä erityistä huomiota transihmisten ja intersukupuolisten suojelun parantamiseen;</p> <p>Vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä poistettava translaista;</p> <p>Intersukupuolisten henkilöiden erityisiinsuojelutarpeisiin tunnistettava ja tartuttava;</p> <p>Ministeriöiden välisen LHBTI-asioiden koordinaation parantaminen.</p>